

הלכות טוען ונמען פרק ח

א. כל המטלטלין בחזקת זה שהן תחת ידו, אף על פי שהביא התובע עדים שהמטלטלין האלו ידועין לו. פיצד: בגד זה או כלי זה שבידך או שבתוך ביתך, שלי הוא ואני הפקדתי אצלך, או השאלתי לך, והרי העדים שהן יודעין אותו מקדם ברשותי, והנתבע אומר לא כן, אלא אתה מכרתו לי או נתתו לי במתנה הרי זה הנתבע נשבע הסת, ונפטר. טען שהוא משכון בידו יכול לטען, עד כדי דמיו; ונשבע בנקיטת חפץ, ונוטל כמו שבארנו.

ב. במה דברים אמורים, בדברים שאין עשויין להשאיל ולהשפיר, כגון בגדים ופרות וכלי תשמיש הבית ודברים שלסחורה וכיוצא בהן. אבל דברים העשויין להשאיל ולהשפיר אף על פי שהן תחת ידו של זה, ואף על פי שלא השאיל לו כלי זה ולא שכרו לו בעדים הרי הן בחזקת בעליהן.

ג. פיצד: ראובן שהיה לו כלי העשוי להשאיל ולהשפיר, ויש לו עדים שהוא ידוע לו, והרי אותו הכלי תחת יד שמעון, וראובן טוען שהוא שאול או שכור, ושמעון טוען אתה מכרתו לי, אתה נתתו לי במתנה, או משפנתו בידי אינו נאמן; אלא ראובן נוטל כליו, ונשבע הסת על טענת שמעון. ואפלו מת שמעון, הרי ראובן נוטל כליו. והורו הגאונים שישבע הסת, לפי שטוענין ליורש.

ד. במה דברים אמורים, בשהיה כלי זה נראה ועומד ביד שמעון. אבל אם טען ראובן, ואמר לשמעון כלי פלוני יש לי אצלך ושכור הוא, הוציאו אלי, והרי יש לי עדים שהוא ידוע לי, ואמר לו שמעון אתה מכרתו לי, אתה נתתו לי במתנה נאמן, ונשבע שמעון הסת ונפטר: מתוך שיכול לומר לא היו דברים מעולם, ואין בידי כלי זה נאמן לומר ישנו אצלי, ואתה מכרתו לי.

ה. אין כל הדברים האלו אמורים, אלא בשהיה בעל הכלי טוען אני הפקדתי אצלך או השאלתי לך. אבל אם טען שכלי זה היה שלו ונגנב או אבד או נגזל, והביא עדים שהוא ידוע לו, וזה שהוא תחת ידו אומר אני יודע, אבל אחרים מכרוהו לי או נתנוהו לי במתנה אף על פי שהוא מדברים העשויין להשאיל ולהשפיר, מעמידין את הכלי ביד זה שהוא בידו; ואינו נשבע כלל, שהרי אין לו טוען.

ו. יצא לבעלים הראשונים חזקה שנגנבו כליהן ישבע זה בנקיטת חפץ כמה הוציא, ויטל, ויחזיר הכלי לבעלים הראשונים, כמו שבארנו בהלכות גנבה. טען אתה מכרתו לי, אתה נתתו לי במתנה אף על פי שיצא לו שם גנבה אם לא היה מדברים העשויין להשאיל ולהשפיר, הרי זה נשבע הסת ויעמד הכלי בידו.

ז. מכאן אתה למד, לכל מי שיש מטלטלין בידו, אף על פי שיכול לומר לקוחין הן בידי, וישבע הסת ויפטר אם אמר שלך הן, אבל אתה חייב לי כך וכך ישבע בנקיטת חפץ ואחר כך יטל, כדין כל הנשבעין ונוטלין.

ח. מי שהיו בידו דברים העשויין להשאיל ולהשפיר אף על פי

שְׁהוּדָה וְאָמַר לוֹ, יוֹדַע אֲנִי שֶׁהָיוּ שְׁלָךְ, אֲבָל פְּלוֹנִי מְכָרָם לִי, אוֹ נִתְּנָם לִי בְּמִתְּנָה אֵין מוֹצִיאִין אוֹתָן מִיָּדוֹ, אִפְּלוּ הִבִּיא זֶה עֲדִים שֶׁהָיוּ יְדוּעִין לוֹ: שְׁאָדָם עָשׂוּי לְמַכּוֹר אֶת כָּלִיו.

ז. טַעַן זֶה עָלָיו וְאָמַר, אֲנִי הַשְׁכַּרְתִּים לָךְ, אוֹ הַשְׁאֲלָתִים לָךְ מוֹצִיאִין אוֹתָן מִיָּדוֹ. וְאִם הָיוּ מִדְּבָרִים שְׂאִין עֲשׂוּיִין לְהַשְׁאִיל וּלְהַשְׁפִּיר הָרִי זֶה נִשְׁבַּע הֶסֶת שְׁלֹא הַשְׁאִיל לוֹ וְלֹא הַשְׁפִּיר לוֹ, אֲלֹא מִפְּלוֹנִי לָקַח; וַיַּעֲמֵד כָּלִיו בְּיָדוֹ.

י. אַל תִּטְעֶנָּה בֵּין דְּבָרִים הָעֲשׂוּיִין לְהַשְׁאִיל וּלְהַשְׁפִּיר, לְדְּבָרִים שֶׁדִּרְכָּן לְהַשְׁאִיל וּלְהַשְׁפִּיר, כִּמּוֹ שֶׁטַעַנוּ רַבִּים וּגְדוֹלִים: שְׁכַל הַדְּבָרִים רְאוּיִין לְהַשְׁאִיל, וְדִרְכָּן לְהַשְׁאִיל; אִפְּלוּ חֲלוּקוֹ שְׁלֹאָדָם, וּמַצְעוֹ, וּמִטָּתוֹ רְאוּיִין לְהַשְׁאִיל. אֲבָל דְּבָרִים הָעֲשׂוּיִין לְהַשְׁאִיל וּלְהַשְׁפִּיר הֵם הַכֵּלִים שֶׁבָּנִי אוֹתָהּ הַמְּדִינָה עוֹשִׂין אוֹתָן מִתַּחֲלַת עֲשִׂיתָן, כְּדִי לְהַשְׁאִילָן וּלְהַשְׁפִּירָן וּלְטַל שְׂכָרָן, וְהָרִי הֵן לְבַעֲלִיהֶן, כִּמּוֹ קֶרֶקַע שְׂאוּכָל פְּרוּתִיָּהּ וְהַגּוֹף קִיָּם.

יא. כִּף אֵלּוּ הַכֵּלִים, עֵיקַר עֲשִׂיתָן כְּדִי לְהַנּוֹת בְּשְׂכָרָן כְּגוֹן הַיּוֹרוֹת הַגְּדוֹלוֹת שֶׁלִּנְחָשֶׁת שְׂמַבְשָׁלִין בָּהֶן בְּבֵית הַמִּשְׁתָּאוֹת, וּכְגוֹן חֲלֵי הַנְּחָשֶׁת הַטּוֹחַ בְּזָהָב שֶׁשׁוֹכְרִין אוֹתוֹ לְכַלֶּה לְהַתְקַשֵּׁט בּוֹ: שְׁעֵיקַר עֲשִׂית אֵלּוּ הַכֵּלִים אֵינָן לְמַכִּירַת עֶצְמָן, וְלֹא לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן בַּעַל הַבֵּית בְּבֵיתוֹ, אֲלֹא לְהַשְׁאִילָן לְאַחֲרִים כְּדִי לְהַנּוֹת כְּגִנְדָן, אוֹ לְהַשְׁפִּירָן וּלְטַל שְׂכָרָן.

יב. וְכֵן אִם הָיָה לְאָדָם כָּלִי מִשְׁאָר הַכֵּלִים, וַיֵּשׁ לוֹ עֲדִים שֶׁהוּא מִשְׁפִּירוֹ תָּמִיד וּמִשְׁאִילוֹ, וְהַחֲזִק לוֹ שֶׁהוּא לְהַשְׁאִיל וּלְהַשְׁפִּיר הָרִי הוּא כָּפֵלִים הָעֲשׂוּיִין לְהַשְׁאִיל וּלְהַשְׁפִּיר. וְכָלִי שֶׁהִפְסִדוּ מִרְבָּה מִשְׁכָּרוֹ, וּבָנִי אָדָם מִקְפִּידִין עָלָיו שְׁלֹא יִשְׁאִילוּ אוֹתוֹ הָרִי הוּא בְּחֻזְקַת שְׂאִינוֹ עָשׂוּי לְהַשְׁאִיל וּלְהַשְׁפִּיר, כְּגוֹן סִפִּין שֶׁלִּשְׁחִיטָה; לְפִיכָף אִפְּלוּ בָּאוּ עֲדִים שֶׁהַשְׁאִילוֹ, אוֹ הַשְׁפִּירוֹ זֶה אֵין מִבְטָלִין בָּהֶן חֻזְקָתוֹ, אֲלֹא הָרִי הוּא כָּכָל הַכֵּלִים.

יג. רְאִיָּה לְדְּבָרֵינוּ, שֶׁהָרִי רַבָּא הוֹצִיא זֹג שֶׁעוֹשִׂין בּוֹ הַסְּרָבֵל וְסִפְרֵי הַגָּדָה, בְּדְּבָרִים הָעֲשׂוּיִין לְהַשְׁאִיל וּלְהַשְׁפִּיר; וְלוּלִי שֶׁנִּתְבָּרַר לוֹ בְּעֲדִים שֶׁהֵן מִדְּבָרִים הָעֲשׂוּיִים לְהַשְׁאִיל וּלְהַשְׁפִּיר, לֹא הוֹצִיאוּ מִתַּחַת יָד הִיתוּמִים. הֵא שְׁאָר הַזּוּגוֹת, וּשְׁאָר הַסְּפָרִים אֵינָן בְּכָלֵל דִּין זֶה, אַף עַל פִּי שֶׁהֵן רְאוּיִין לְהַשְׁאִיל וּלְהַשְׁפִּיר. וְדָבָר זֶה עֵיקַר גְּדוֹל בְּדִין, וְהוּא דְּבָר שֶׁלְטַעַם שְׂרָאוּי לְסִמְךָ עָלָיו וְלָדוֹן בּוֹ, וּבְרוּר הוּא לְמוֹצְאֵי דַעַת, וְרְאוּי לְדִין לְשׁוּם אוֹתוֹ לְנִגְדַּת עֵינָיו וְלֹא יָלוּז.